MONITOR

Na R. P. 1768.

Nro: LXVI.

d. 17. Sierpnia

Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.

Seneca.

Jakim ſposobem Maxymy fundamentalne trzech rodzaiow rządu ſkazić ſię mogą.

TReść y duch Stanow Demokracyi kazi ſię nietylko utra-

ceniem rowności, ale naymnieyszym oney zmnieyszeniem. W tenczas lud niemogąc ścierpieć powierzoney nawet od siebie władzy, sam przez się wszystko czynić pragnie, y Urzędniki z władzy y powagi ogołaca.

Kto wiele ludowi daie, więcey się od niego spodziewa; to więcey żeby odebrał, częstokroć rząd Państwa wzruszyć lub zniszczyć poważa się. Taka była hoyność Juliusza, ktorą sobie niewolą Rzymian zapłacił. Im bardziey gmin z wolności korzysta tym bliższa oney strata iest. Mali Tyrankowie pomału wzrastaią, ostatki wolności staią się nieznośne; iedna nakoniec śmielsza okolicznością lub mocą Tyrannia wszystko pochłonie, à lud traci nawet korzyść zepsucia swego.

Cnota wolności zwykła towarzyszyć lecz gdzie wolność nad zamiar, tak iey tam nie znaydziesz iako y przy niewoli.

Zbytnie powodzenie, to osobliwie, do ktorego się lud przyłożył, tak go na hardość wsadza, iż sobą powodować nieda. Zazdrosny urzędow nielubi Urzędnikow; nieprzyiaciel rządzących powstanie przeciw rządom. Tym sposobem zwycięstwo Salaminy zgubiło Athen, zwycięstwo Atheńczykow obaliło Syrakuzy.

Arystokracya ginie w tenczas, kiedy władza Stanu Szlacheckiego niema hamulcow; iuż tam bydź cnocie niemożna, ani w rządzonych ani w rządzących.

Ufność wewnętrzna ieſt ſławą y beſpieczeńſtwem Monarchy, przeciwnym ſposobem trzeba żeby Rzeczypospolite zawzdy miały ſię czego obawiać. Boiaźń Perſow utrzymywała Grecyą. Rzym y Karthago zaſtraſzeniem wzaiemnym wzmacniały ſię. Rzecz osobliwa? im więcey Rzplte maią ubespieczenia y pokoiu, tym bardziey nakształt wod ſtoiących ſkażeniu podległe ſą.

Autor ieden Chińſki uważa, iż odięcie władzy mnieyſzym Urzędnikom, à pragnienie rządzenia wſzyſtkim przez ſię, gubiło nieraz Chińſką Monarchią, iakoż ta naywiękſza ieſt przyczyna zguby Monarchij.

Fun-

Fundamenta Despotyzmu nieustannie psuią się, ponieważ Stan przez się zły iest. Rząd ten utrzymuie się szczegulnie przypadkowym okoliczności zdarzeniem. Dzikość poddanych ugłaskana lub zahukana do czasu, czeka tylko pory, kiedy iarzmo zrzucić.

Rzadkie tam prawo złe gdzie się Narod maxym swoich gruntownych trzyma; á iako mawiał Epikurus o bogactwach: nie trunek zarażony ale naczynie.

Kiedy Rzeczpospolita zupełnie skażona iest, zabiegać złemu inaczey niemożna iako naprowadzeniem Obywatelskich umysłow do Maxym fundamentalnych rzą-

du tego. Inaksze ſposoby zamiaſt zapobieżenia, złe przymnożyć mogą.

Lepiey Rzplta w ſzczupłym niżli w obszernym kraiu kwitnie. Wielkość Państw, zbyteczną obfitość dobrego mienia w Obywatelach czyni, wielość bogactw dyſtynkcye wznoſi, te rowność obalaią.

Monarchia mierney kraiu obſzerności wyciąga, zbyt odległi poddani nieczuią podległości, à znacznieyſi Obywatele zakoſztowawſzy w namieśnictwie ſłodyczy rozkazywania, targnąć ſię mogą na władzę naywyższą, ktorey ſłuchać w takowym ſtanie przykro.

Jedy-

Jedynowładztwo naybardziey ſię w rozległych Krainach rospościera, y ſkutkiem bywa wielości Państwa pod iedną władzą zostaiącego. Wielkość Despoty umysły przeraża, surowość serca upodla, niewola milczyć każe. Turcy, Persya, Mogoł y wszystkie wielkie Azyi Monarchie dowodem są tey prawdy o ktorey się namienia.

w Drukarni Mitzlerowſkiey
Korpuſu Kadetow
Za pozwoleniem Starſzych